

340**DEKRET**

z dnia 5 sierpnia 1949 r.

o państwowym arbitrażu gospodarczym.

Na podstawie art. 4 Ustawy Konstytucyjnej z dnia 19 lutego 1947 r. o ustroju i zakresie działania najwyższych organów Rzeczypospolitej Polskiej i ustawy z dnia 2 lipca 1949 r. o upoważnieniu Rządu do wydawania dekretów z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr 41, poz. 302) — Rada Ministrów postanawia, a Rada Państwa zatwierdza, co następuje:

R o z d z i a ł I**Cel i zakres działania państwowego arbitrażu gospodarczego.**

Art. 1. Celem zapewnienia dyscypliny wykonania narodowych planów gospodarczych, przestrzegania

i ugruntowania zasad rozrachunku gospodarczego oraz zabezpieczenia wykonania umów tworzy się państwowe komisje arbitrażowe.

Art. 2. 1. Państwowe komisje arbitrażowe rozpoznają spory o prawa majątkowe:

- a) pomiędzy państwowymi przedsiębiorstwami, bankami, zakładami i instytucjami, przedsiębiorstwami pod zarządem państwowym, przedsiębiorstwami państwowo-spółdzielczymi, centralami spółdzielczo-państwowymi, centralami spółdzielni, przedsiębiorstwami, zakładami i instytucjami związków samorządu terytorialnego oraz spółkami prawa cywilnego i handlowego, w których Skarb Państwa, przedsiębiorstwa państwowe, samorządowe albo osoby prawa publicznego posiadają udział wynoszący ponad 50% kapitału zakładowego;
- b) pomiędzy władzami i urzędami państwowymi lub związkami samorządu terytorialnego z jednej strony a jednostkami wymienionymi w pkt a) z drugiej strony.

2. Komisje arbitrażowe orzekają również w sprawach dotyczących ustalenia treści umów zawieranych w wykonaniu narodowych planów gospodarczych (spory przedumowne) oraz w sprawach o ustalenie stosunku prawnego lub prawa.

3. Do właściwości państwowych komisji arbitrażowych nie należą sprawy określone w ust. 1 i 2, jeżeli sprawy te z mocy ustaw szczególnych są przekazane innym władzom lub innym sądom niż sądy powszechne.

Art. 3. Rada Ministrów może przekazać w drodze rozporządzenia do postępowania arbitrażowego:

- a) spory o prawa majątkowe jednostek wymienionych w art. 2 z innymi jednostkami gospodarczymi lub administracyjnymi Państwa albo osób prawnych prawa publicznego jak również spory o prawa majątkowe pomiędzy spółdzielniami oraz pomiędzy jednostkami administracyjnymi i gospodarczymi Państwa i osób prawnych prawa publicznego z jednej strony a spółdzielniami z drugiej strony;
- b) nie należące do właściwości sądów powszechnych (art. 2 ust. 3) spory o prawa majątkowe pomiędzy jednostkami gospodarczymi lub administracyjnymi Państwa albo osób prawnych prawa publicznego.

Art. 4. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia przekazywać innym władzom rozstrzygnięcie sporów należących do właściwości państwowych komisji arbitrażowych oraz określić tryb postępowania przed tymi władzami.

Art. 5. 1. Spory, ulegające rozpoznaniu w trybie przepisany niniejszym dekretem, wyłącza się spod orzecznictwa sądów powszechnych.

2. Umowa o poddanie tych sporów pod rozstrzygnięcie sądu polubownego jest nieważna.

R o z d z i a ł 2.

Organizacja państwowego arbitrażu gospodarczego.

Art. 6. 1. Tworzy się Główną Komisję Arbitrażową przy Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego

oraz okręgowe komisje arbitrażowe przy wojewódzkich urzędach planowania gospodarczego.

2. Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego może zarządzić, że tworzy się jedna okręgowa komisja arbitrażowa dla kilku województw.

Art. 7. 1. Na czele Głównej Komisji Arbitrażowej stoi Prezes, którego mianuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego. Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego mianuje i odwołuje jednego lub więcej wiceprezesów jako zastępców Prezesa.

2. Prezes i wiceprezesi Głównej Komisji Arbitrażowej powinni mieć kwalifikacje sędziowskie. W uzasadnionych przypadkach mogą być mianowane na powyższe stanowiska osoby nie posiadające tych kwalifikacji, jeżeli ich dotychczasowe przygotowanie zawodowe daje rękojmię należytej znajomości przepisów obowiązujących w gospodarce narodowej.

Art. 8. 1. Członków Głównej Komisji Arbitrażowej w ilości, określonej przez Prezesa Rady Ministrów w porozumieniu z Przewodniczącym Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego, powołuje:

- a) Prezes Rady Ministrów,
- b) Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego,
- c) każdy z ministrów,
- d) Centralny Związek Spółdzielczy.

2. Połowa członków powołanych przez Ministra Administracji Publicznej powinna składać się z przedstawicieli związków samorządu terytorialnego.

3. Członków Głównej Komisji Arbitrażowej odwołują te same władze, które ich powołały.

Art. 9. 1. Na czele okręgowej komisji arbitrażowej stoi prezes. Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego na wniosek Prezesa Głównej Komisji Arbitrażowej mianuje i odwołuje prezesa i jednego lub więcej wiceprezesów jako jego zastępców. Przepis art. 7 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

2. Członków zespołów orzekających okręgowej komisji arbitrażowej — arbitrów — wyznaczają po jednym strony spór wiodące. Jeżeli w terminie określonym przez prezesa okręgowej komisji strona nie skorzysta z tego uprawnienia, arbitra wyznacza prezes.

Art. 10. Prezes Głównej Komisji Arbitrażowej sprawuje nadzór nad okręgowymi komisjami arbitrażowymi.

Art. 11. Wydatki i przychody Głównej Komisji Arbitrażowej oraz okręgowych komisji arbitrażowych objęte są budżetem Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego.

Art. 12. 1. Prezesi i wiceprezesi oraz inni mianowani pracownicy państwowych komisji arbitrażowych są pracownikami państwowymi, podlegającymi przepisom ustawy o państwowej służbie cywilnej.

2. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia tabelę stanowisk służbowych i zasady szeregowania pracowników, o których mowa w ust. 1, oraz zasady przyznawania im dodatków do uposażenia.

3. Członkowie zespołów orzekających państwowych komisji arbitrażowych otrzymują wynagrodzenie za udział w sprawie w wysokości określonej przez Radę Ministrów w drodze rozporządzenia.

R o z d z i a ł 3.

Postępowanie arbitrażowe.

Art. 13. 1. Komisja arbitrażowa przystępuje do rozpoznania sprawy na wniosek strony.

2. Rozpoznanie sprawy może nastąpić również na wniosek Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego lub prezesa komisji arbitrażowej, w tym przypadku prezes komisji arbitrażowej oznaczy strony i ich rolę w sprawie.

3. Strony wezwane przez prezesa obowiązane są wziąć udział w sprawie pod rygorem zaocznego jej rozpoznania.

Art. 14. 1. Jednostki wymienione w art. 2 i 3 mogą przystąpić do toczącego się postępowania w charakterze współuczestników, jeżeli wykażą, że mają w tym interes prawny.

2. Prezes może wezwać jednostkę, która w myśl przepisu art. 2 i 3 może być stroną w postępowaniu arbitrażowym, do wzięcia udziału w toczącym się postępowaniu w charakterze współuczestnika. Przepis art. 13 ust. 3 stosuje się wówczas odpowiednio.

3. Jeżeli interes publiczny tego wymaga, prezes zawiadomi właściwą władzę państwową o toczącym się postępowaniu, wskazując na celowość wydelegowania przedstawiciela dla złożenia wniosków w sprawie.

Art. 15. Spory o właściwość między sądami powszechnymi lub innymi władzami a państwowymi komisjami arbitrażowymi rozstrzyga ostatecznie Główna Komisja Arbitrażowa z udziałem dwóch delegatów Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego po wysłuchaniu opinii przedstawiciela Prokuratury Generalnej.

Art. 16. 1. Okręgowe komisje rozpoznają sprawy w pierwszej instancji.

2. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia określić sprawy, które podlegać będą rozpoznaniu Głównej Komisji Arbitrażowej w jednej instancji.

Art. 17. 1. Wniosek o rozpoznanie sprawy kierować należy do okręgowej komisji arbitrażowej, właściwej według siedziby strony pozwanej lub miejsca wykonania umowy.

2. Jeżeli właściwość okręgowej komisji arbitrażowej nie da się ustalić w sposób przewidziany w ust. 1, wówczas komisję arbitrażową właściwą dla rozpoznania sprawy wyznacza Prezes Głównej Komisji Arbitrażowej.

3. Prezes Głównej Komisji Arbitrażowej może przekazać sprawę do rozpoznania innej okręgowej komisji arbitrażowej, jeżeli przyczynić się to może do oszczędności i szybkości w postępowaniu.

Art. 18. Spory o właściwość miejscową między okręgowymi komisjami arbitrażowymi rozstrzyga ostatecznie Główna Komisja Arbitrażowa.

Art. 19. 1. Główna Komisja Arbitrażowa orzeka w składzie przewodniczącego oraz dwóch członków wyznaczonych przez Prezesa. Przewodniczącym zespołu orzekającego jest Prezes lub wyznaczony przez niego wiceprezes, albo członek komisji, do którego stosuje się także odpowiednio art. 7 ust. 2.

2. Okręgowa komisja arbitrażowa orzeka w składzie trzech osób: przewodniczącego, którym jest prezes komisji lub wyznaczony przez niego wiceprezes, oraz dwóch arbitrów.

3. Rada Ministrów może określić w drodze rozporządzenia sprawy, które rozpoznawane będą jednoosobowo.

Art. 20. W przypadkach szczególnie ważnych lub gdy chodzi o ustalenie zasady prawnej albo wytycznych ogólnych w zakresie orzecznictwa, Prezes Głównej Komisji Arbitrażowej może — bądź z własnej inicjatywy, bądź na wniosek zespołu orzekającego — zagadnienie lub sprawę przekazać do rozpoznania w zespole zwiększonym Głównej Komisji Arbitrażowej. Zespół zwiększony orzeka w składzie Prezesa lub wyznaczonego przez niego wiceprezesa jako przewodniczącego oraz sześciu członków Komisji. W tych przypadkach należy wysłuchać wniosków Prokuratury Generalnej.

Art. 21. Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego lub Prezes Głównej Komisji Arbitrażowej może aż do chwili wydania orzeczenia przez okręgową komisję arbitrażową zażądać przekazania sprawy Głównej Komisji Arbitrażowej, która rozpoznaje wówczas sprawę w jednej instancji.

Art. 22. Przepisy prawa o ustroju sądów powszechnych, o utrzymaniu powagi sądu oraz przepisy kodeksu postępowania cywilnego o środkach przymusowych i karach stosuje się odpowiednio w postępowaniu przed komisją arbitrażową.

Art. 23. 1. Komisja arbitrażowa nie jest związana wnioskami stron.

2. Dla wyjaśnienia okoliczności sprawy komisja arbitrażowa zarządza z urzędu przeprowadzenie dochodzeń i dowodów. Komisja arbitrażowa może przeprowadzić bez zgody stron dowody, których dopuszczenie według obowiązujących przepisów uzależnione jest od zgody stron.

3. Władze, urzędy oraz jednostki gospodarcze Państwa i osób prawnych prawa publicznego obowiązane są dostarczyć potrzebnych dokumentów i informacji.

Art. 24. 1. Komisja arbitrażowa może przesłuchać świadków, biegłych i strony, stosując odpowiednio przepisy kodeksu postępowania cywilnego.

2. Komisja arbitrażowa może wezwać świadków i biegłych do złożenia zeznań lub opinii na piśmie, uprzedzając ich zarazem o odpowiedzialności za fałszywe zeznania.

3. Komisja arbitrażowa może zwrócić się o przeprowadzenie dowodu do sądu lub władzy administracji ogólnej.

Art. 25. W postępowaniu przed komisjami arbitrażowymi zastępstwo przez Prokuraturę Generalną jest wyłączone. W sprawach większej wagi, a w szczegól-

ności w sprawach o charakterze precedensowym — na wezwanie prezesa komisji arbitrażowej lub na skutek postanowienia zespołu orzekającego — przedstawiciel Prokuratury Generalnej bierze udział w postępowaniu i składa wnioski w sprawie.

Art. 26. 1. Orzeczenie komisji arbitrażowej zapada większością głosów. W braku większości przeważa zdanie przewodniczącego.

2. Orzeczenia kończące postępowanie powinny być umotywowane. Odpisy tych orzeczeń z uzasadnieniem doręcza się stronom z urzędu.

Art. 27. Komisje arbitrażowe rozstrzygają sprawy, kierując się zasadami praworządności Polski Ludowej i przepisami oraz wytycznymi planów gospodarczych, przestrzegając w szczególności dyscypliny w wykonaniu tych planów oraz umów zawartych dla ich realizacji jak również zasad rozrachunku gospodarczego.

Art. 28. 1. Od kończących postępowanie orzeczeń okręgowych komisji arbitrażowych służy stronom odwołanie do Głównej Komisji Arbitrażowej.

2. Odwołanie należy wnieść za pośrednictwem okręgowej komisji w terminie 2-tygodniowym od dnia doręczenia orzeczenia.

3. Rada Ministrów oznaczyć może w drodze rozporządzenia sprawy, w których nie służy odwołanie.

Art. 29. 1. Główna Komisja Arbitrażowa orzeka na podstawie przewodu w komisji okręgowej. Może ona jednak przeprowadzić dochodzenia i dowody uzupełniające. Główna Komisja może zlecić przeprowadzenie dochodzeń i dowodów prezesowi okręgowej komisji.

2. Główna Komisja Arbitrażowa może bądź zatwierdzić, bądź zmienić w całości lub w części zaskarżone orzeczenie, bądź też je uchylić i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania komisji okręgowej.

3. Rozpoznając sprawę ponownie, okręgowa komisja arbitrażowa związana jest wykładnią i wytycznymi zawartymi w orzeczeniu Głównej Komisji.

Art. 30. Komisja arbitrażowa zawiadamia właściwe władze nadzorcze, a w odpowiednich przypadkach władze powołane do ścigania przestępstw o dostrzeżonych uchybieniach w wykonaniu narodowych planów gospodarczych.

Art. 31. 1. Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego może z urzędu w koniecznym zakresie zmienić orzeczenie Głównej Komisji Arbitrażowej lub je uchylić, przekazując sprawę do ponownego rozpoznania Głównej Komisji Arbitrażowej w innym składzie zespołu orzekającego.

2. Decyzja Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego jest ostateczna. Może ona być wydana w ciągu dwu miesięcy od dnia doręczenia stronom orzeczenia Głównej Komisji Arbitrażowej.

3. Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego może wstrzymać wykonanie orzeczenia do czasu wydania decyzji, o której mowa w ust. 1.

4. Przepisy ust. 1-3 stosuje się również odpowiednio do kończących postępowanie prawomocnych orzeczeń okręgowych komisji arbitrażowych.

Art. 32. 1. Zapadłe w postępowaniu arbitrażowym orzeczenia kończące sprawę mają moc wyroków sądowych.

2. Ugoda zawarta przez strony w toku postępowania arbitrażowego wymaga dla swej ważności zatwierdzenia przez komisję arbitrażową.

Art. 33. Orzeczenia zapadłe w pierwszej instancji są natychmiast wykonalne. Główna Komisja Arbitrażowa może wstrzymać wykonanie aż do uprawomocnienia się orzeczenia.

Art. 34. 1. Orzeczenia zapadłe w postępowaniu arbitrażowym powinny bezzwłocznie być wykonane bez wdrożenia postępowania egzekucyjnego.

2. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia tryb postępowania egzekucyjnego.

R o z d z i a ł 4.

Arbitraż resortowy.

Art. 35. 1. Właściwy minister może w drodze rozporządzenia za zgodą Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego ustanowić arbitraż dla sporów określonych w art. 2 między stronami, nad którymi sprawuje nadzór.

2. Rozporządzenie to określi organizację resortowych komisji arbitrażowych, ich właściwość rzeczową i miejscową oraz tryb postępowania przed nimi.

Art. 36. 1. W arbitrażu resortowym uprawnienia Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego należą odpowiednio do właściwych ministrów. Wydatki i przychody resortowych komisji arbitrażowych objęte są budżetem właściwych ministerstw.

2. Przepisy rozdziału 3 o postępowaniu arbitrażowym stosuje się odpowiednio do arbitrażu resortowego, chyba że rozporządzenie, wydane na podstawie artykułu poprzedzającego, stanowi inaczej.

Art. 37. Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego może ustanowić w drodze rozporządzenia po wysłuchaniu opinii Centralnego Związku Spółdzielczego odrębny arbitraż dla rozpoznawania spraw określonych w art. 2 pomiędzy centralami spółdzielni oraz pomiędzy spółdzielniami jak również pomiędzy centralami spółdzielni z jednej strony a spółdzielniami z drugiej strony.

Art. 38. Celem zapewnienia jednolitości orzecnictwa i zabezpieczenia sprawności organizacyjnej organów arbitrażu resortowego Główna Komisja Arbitrażowa udziela im wiążących wytycznych.

R o z d z i a ł 5.

Przepisy przejściowe i końcowe.

Art. 39. Rada Ministrów wyda w drodze rozporządzenia szczegółowe przepisy dotyczące organizacji komisji arbitrażowych, postępowania arbitrażowego, opłat w tym postępowaniu oraz praw i obowiązków członków zespołów orzekających komisji arbitrażowych.

Art. 40. 1. Sprawy wszczęte w sądach powszechnych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy rozpoznawane będą aż do ukończenia postępowania według przepisów dotychczasowych.

2. Rozporządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego ustali, które okręgowe komisje arbitrażowe, w jakim terminie i zakresie rozpoczną swoją działalność.

3. Do czasu podjęcia działalności okręgowej komisji arbitrażowej sprawy należące do właściwości tej komisji rozpoznawane będą w jednej instancji przez Główną Komisję Arbitrażową.

Art. 41. Wykonanie dekretu niniejszego porucza się Prezesowi Rady Ministrów, Przewodniczącemu Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego i wszystkim ministrom.

Art. 42. Dekret niniejszy wchodzi w życie z dniem 1 października 1949 r.

Prezydent Rzeczypospolitej: *B. Bierut*

Prezes Rady Ministrów: *J. Cyrankiewicz*

Wiceprezes Rady Ministrów: *A. Korzycki*

Wiceprezes Rady Ministrów i Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego: *H. Minc*

Minister: *W. Rzymowski*

Minister: *W. Baranowski*

Minister Obrony Narodowej: w z. *J. Ochab*

Minister Spraw Zagranicznych: w z. *S. Wierbłowski*

Minister Administracji Publicznej: *Wł. Wolski*

Minister Bezpieczeństwa Publicznego: *St. Radkiewicz*

Minister Skarbu: w z. *W. Trąmpczyński*

Minister Sprawiedliwości: *H. Świątkowski*

Minister Oświaty: w z. *H. Jabłoński*

Minister Górnictwa i Energetyki: *R. Nieszporek*

Kierownik Ministerstwa Przemysłu Ciężkiego:
K. Zemajtis

Minister Przemysłu Lekkiego: *E. Stawiński*

Minister Przemysłu Rolnego i Spożywczego:
B. Rumiński

Minister Handlu Wewnętrznego: *T. Dietrich*

Minister Handlu Zagranicznego: w z. *J. Kutin*

Minister Rolnictwa i Reform Rolnych: w z. *St. Tkaczow*

Minister Pracy i Opieki Społecznej: w z. *T. Kochanowicz*

Minister Kultury i Sztuki: *S. Dybowski*

Minister Żeglugi: *A. Rapacki*

Minister Leśnictwa: *B. Podedworny*

Minister Komunikacji: *J. Rabanowski*

Minister Poczty i Telegrafów: w z. *Z. Lipiński*

Minister Zdrowia: *T. Michejda*

Minister Budownictwa: *M. Spychalski*